

ETICA RESTAURĂRII UNUI PIAPTÂN DIN OS DIN SECOLUL IV P.CH.

Vast domeniu interdisciplinar, restaurarea reprezintă în viziunea lui Cesare Brandi¹ „momentul metodologic al recunoașterii operei de artă, în consistența sa fizică și în dubla sa polaritate estetică și istorică, în vederea transmițerii ei în viitor“. Restaurarea presupune totodată 2 etape distincte: prima vizează stabilirea imaginii originale a operei de artă, în măsura în care acest lucru este posibil, fără a comite un fals artistic sau istoric păstrând urmele trecerii ei prin timp, iar cea de a doua constă în suma operațiilor de oprire a procesului de degradare, de înlăturare a acestor produși și de realizare a imaginii originale, unitare a operei de artă, asigurând stabilirea materialelor componente. Etica restaurării² reprezintă modalitatea în care restauratorul păstrează informația conținută în obiectul de artă sau arheologic la finalul activității sale. Ea cuprinde 3 capitole și anume:

1. Etica obiectului, respectiv păstrarea informațiilor istorice, estetice și de tehnică ale obiectului prin intervențiile de conservare-restaurare aplicate.

2. Etica procedurii folosit, respectiv alegerea unor metode de lucru reversibile, astfel încât intervențiile personale să poată fi îndepărtate și informația originară păstrată.

3. Etica materialelor folosite, respectiv testarea materialelor de intervenție înaintea folosirii lor, pentru a le găsi pe cele mai compatibile cu materialul sau materialele din care este alcătuit obiectul de restaurat și în același timp aplicarea lor prin procedee reversibile.

Am luat în discuție în acest caz un piaptân din os aparținând Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei. Este un piaptân cu clopot, de dimensiuni 7×10 cm, cu număr de inventar V. 14814, datând din perioada popoarelor migratoare, probabil secolul IV, descoperit cu ocazia lucrărilor edilitare efectuate la Târgu-Mureș în 1909—1910³. Piaptânul este unicat în colecția muzeului nostru datorită decorației sale. Pe una din fețele clopotului este incizat un iepuraș în fugă într-un chenar cu linii paralele, iar pe cealaltă parte chenarul este realizat din linii paralele și în zig-zag. În pl. I.1 este reprodusă documentația fotografică, publicată de către I. Kovács în articolul „Săpături la Târgu-Mureș“⁴, așa cum a arătat piaptânul la descoperirea lui.

În timpul reorganizării expoziției de bază piaptânul a suferit un accident și s-a rupt în 9 fragmente, ajungând în starea prezentată în

¹ C. Brandi, *Teoria restaurării*, București, 1996, p. 36.

² A. Morgós, în *Harmadik Nemzetközi Restaurátor Seminárium, 1981, Veszprém*, București, 1982, p. 70—76.

³ I. Kovács, în *DoljCluj*, VI, 1915, p. 280—281.

⁴ Idem, *op. cit.*, p. 281.

pl. I.2. Pentru a interveni cu o restaurare științifică asupra lui a fost necesară desfacerea vechilor lipituri și completări, impregnarea⁵ fragmentelor rezultate, 27 la număr (foarte friabile), în vederea consolidării lor și reconstituirea piaptânului. Am căutat în literatura de specialitate cum a arătat piaptânul înainte de accident. În cartea sa „Transilvania în epoca romană târzie“ K. Horedt⁶ prezintă o fotografie a piaptânului (pl. I.3), descriindu-l ca pe un piaptân cu clopot de tip 5, având pe o față incizat un animal, piaptân atribuit goților în mișcare. Comparând cele 3 fotografii, adică așa cum a fost piaptânul publicat la descoperire (pl. I.1), așa cum a arătat el restaurat în expoziția de bază a muzeului nostru (pl. I.3) și ceea ce mai există din el azi (pl. I.2) am ajuns la concluzia că cel mai bine ar fi să încerc o simplă reconstituire prin lipirea fragmentelor existente. Acest lucru a fost posibil doar folosind un suport, în acest caz plexiglas. În acest fel nu am adus nici o notă personală în aspectul estetic al obiectului (la restaurarea anterioară s-au făcut completări cu ghips inestetice și nereale cu dimensiunea originală a piaptânului). Fragmentele de os au fost lipite cu cianoacrilat. Piaptânul a fost fixat pe suportul de plexiglas cu ață de nylon (firul cel mai subțire pentru pescuit) și punctiform cu cianoacrilat (vezi pl. II.4). La viitoarele manipulări se va acționa doar asupra plăcii de plexiglas ferind obiectul de șocurile inutile. În prezent, obiectul este expus în expoziția de bază a Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei.

Consider că prin această restaurare am respectat principiile eticii restaurării științifice întrucât am păstrat toate informațiile istorice și estetice de care am dispus, am folosit materiale reversibile, nu am introdus nici o notă personală, încercând ca din ceea ce există să obțin o imagine cât mai fidelă celei prezentate de descoperitor. De fapt a fost vorba de o re-restaurare ce a reprezentat un act de cultură prin care s-a reintegrat în circuitul valorilor muzeale o piesă arheologică deosebită.

DOINA BOROS

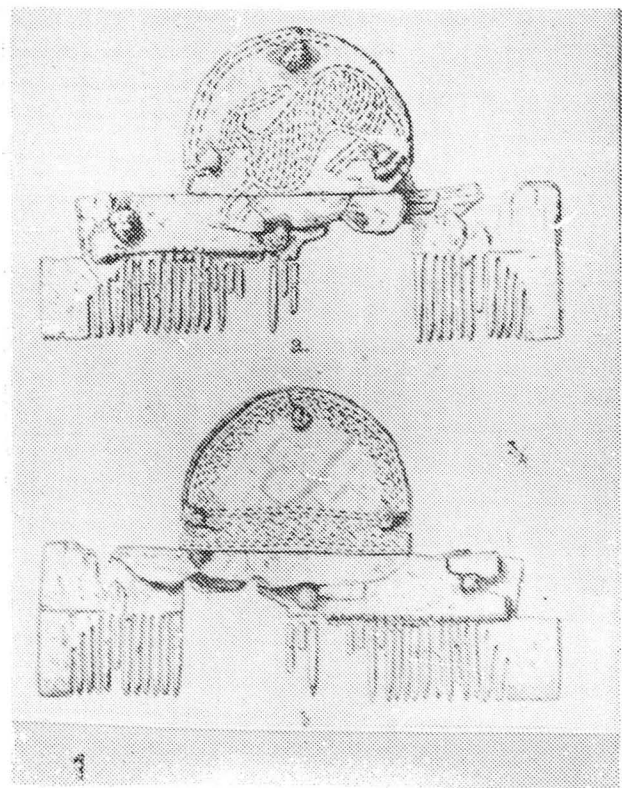
ETHICAL PROBLEMS IN THE RESTAURATION OF A BONE COMB FROM THE IV-th CENTURY A.D.

(Summary)

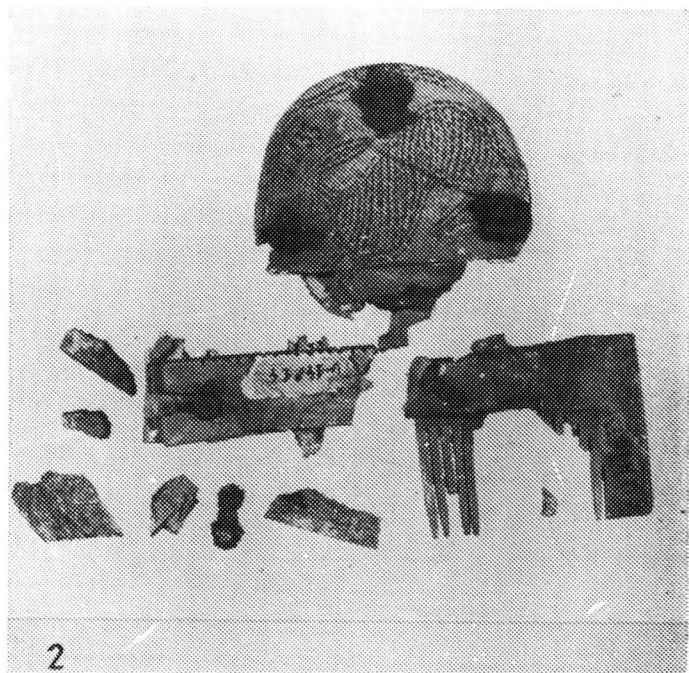
Comments are given on the ethical problems concerning restauration. In their work the restaurators had to respect the fundamental principle in ethics of restauration: to keep as much as possible to the preservation of authenticity. In particular for the re-restoration of a bone comb are presented the ethical problems concerning preliminary decisions for its reconstruction.

⁵ Impregnarea s-a făcut prin imersare în soluție de Paraloid B-72 în triclor-etilenă, la temperatura camerei.

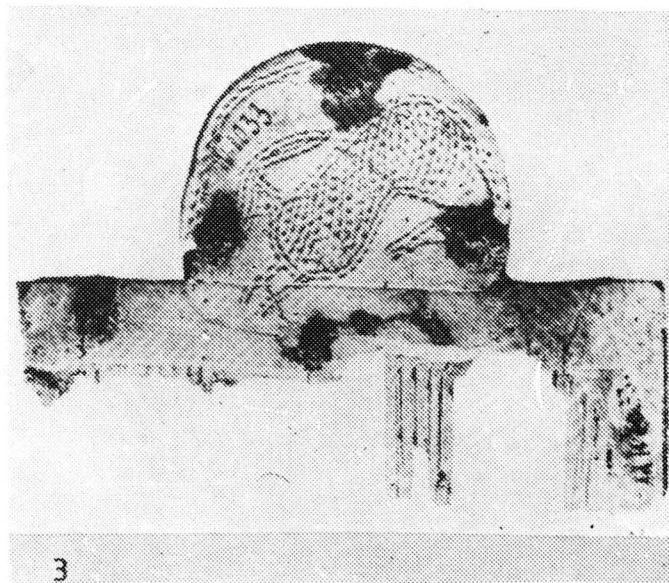
⁶ K. Horedt. *Siebenbürgen in spätrömische Zeit*, București, 1982, p. 140—143.

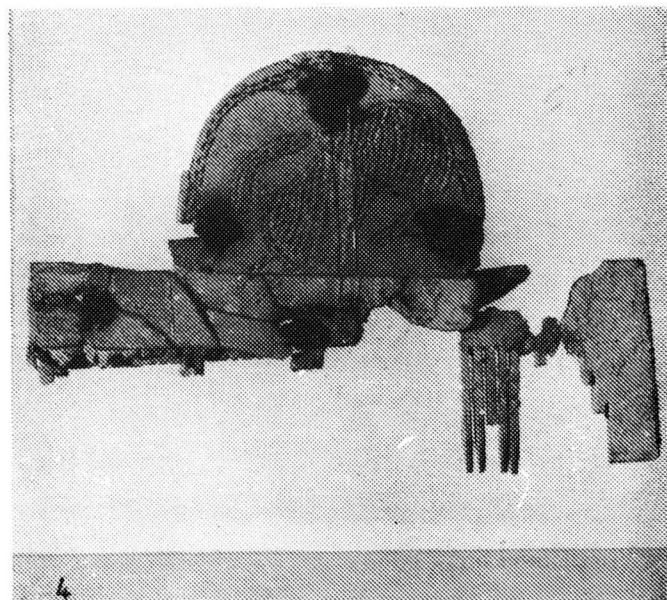
Pl. I.1. — Fotografia piaptânului publicată de I. Kovács.

Pl. I.2. — Fotografia piaptânului la intrarea în laboratorul
e restaurare în 1986.

Pl. II.3. — Fotografia piaptănelui publicată de K. Horedt.

Pl. II.4. — Fotografia piaptănelui după restaurare.